

TUTORING WYCHOWAWCZY

Mariusz Budzyński, Elżbieta Nerwińska – Towarzystwo Edukacji Otwartej

Co to jest tutoring?

Tutoring jest jedną z metod edukacji zindywidualizowanej, która opiera się na bezpośrednim spotkaniu tutora z uczniem bądź studentem. Tutor to osoba posiadająca wiedzę, doświadczenie i odpowiednią formację oraz potrafiąca pracować w relacji jeden na jeden. Tutoring jest najczęściej długofalowym (obejmującym co najmniej semestr) procesem współpracy, nakierowanym na integralny – obejmujący wiedzę, umiejętności i postawy – rozwój podopiecznego (ang. *tutee*).

Istotą tutoringu są indywidualne spotkania, na których w atmosferze dialogu, szacunku i wzajemnej uwagi tutor pracuje z podopiecznym, pozwalając mu dogłębnie poznać określony obszar wiedzy, rozwinąć umiejętność samodzielnego jej zdobywania oraz rozwinąć sztukę maksymalnego korzystania z własnych talentów. Tutoring pozwala na coś więcej, niż tylko weryfikację wiedzy. Wzmacnia poszukiwania ucznia, któremu towarzyszy tutor: mądry nauczyciel, który służy radą i potrafi umiejętnie wyznaczyć szlak poszukiwań. Tutoring ma za zadanie prowadzić podopiecznego do mądrości i dojrzałości. Potrzeba na to czasu, uwagi i regularności – między innymi tymi cechami tutoring wyróżnia się spośród innych metod edukacyjnych.

Według Anny Izabeli Brzezińskiej i Ludmiły Rycielskiej, idea tutoringu opiera się na zindywidualizowanym podejściu do ucznia, gdzie tutor jest jednocześnie nauczycielem i swego rodzaju przewodnikiem, a uczeń aktywnym partnerem sytuacji edukacyjnej. Osoby tutora i ucznia łączy więź pełna zaufania, która ma sprzyjać rozwojowi naukowemu, osobistemu i społecznemu ucznia. Głównym narzędziem tutoringu jest rozmowa pomiędzy tutorem i uczniem, do której uczeń przygotowuje się m.in. poprzez wykonywanie uzgodnionych z tutorem zadań, lektury, samodzielne pisanie oraz recenzowane i omawiane w trakcie spotkań z tutorem eseje. Tutor i uczeń różnią się poziomem kompetencji w jakimś obszarze, ich relacja ma charakter „ekspert – nowicjusz”, pracują w parze (najczęściej, choć czasami nauczyciel pracuje jednocześnie z kilkoma uczniami) a podstawą ich kontaktu jest wymiana zasobów.

Tutoring zakłada cztery etapy współpracy: (1) poznanie podopiecznego (jego talentów, mocnych i słabych stron, preferowanych stylów uczenia się, wartości, planów życiowych), (2) wspólne wyznaczenie celów edukacyjnych w osiągnięciu których pomocny może być tutor i zaplanowanie działań zmierzających do ich osiągnięcia, (3) realizację przyjętego planu współpracy, (4) podsumowanie efektów współpracy tutorskiej.

City College of San Francisco definiuje cel tutoringu jako udzielenie studentom takiej pomocy, aby potrafili oni pomagać samym sobie, lub inaczej rzecz ujmując, doprowadzenie ich do miejsca w którym stają się niezależnymi uczniami, którzy nie potrzebują już tutora. Zdaniem osób, które przygotowują do pracy tutorów w City College of San Francisco, wiedza przedmiotowa jest niezbędna tutorowi, jakkolwiek, aby być naprawdę skutecznym tutorem, nauczyciel musi umieć wiązać wiedzę ze zrozumieniem dla drugiej osoby, uczciwością i humorem.

Tutoring opiera się na połączeniu wysokiego poziomu zajęć merytorycznych z dobrymi relacjami interpersonalnymi i swobodną komunikacją oraz szacunkiem dla wartości. Takie umiejętności jak budowanie relacji i zaufania, udzielanie szczerzej i pełnej informacji zwrotnej, słuchanie, rzetelność, sprawiedliwe traktowanie, stałość i cierpliwość są warunkiem efektywności procesu tutoringingu. Istotnym składnikiem tutoringingu – jak wskazują autorzy City College – jest także humor. Wśród innych cech, które powinny wyróżniać tutoring są terminowość i punktualność, dobór metod uczenia dostosowanych do predyspozycji ucznia, nastawienie na wzajemne uczenie się od siebie tutora i podopiecznego.

Jakie korzyści może przynieść tutoring? Sprzyja samoorganizacji pracy ucznia / studenta i motywuje do stałego rozwoju; daje możliwość regularnego konsultowania wyników pracy; pozwala zrobić krok dalej, niż tylko „zapoznanie się z materiałem”: rozwija umiejętność analizy materiału oraz wypracowanie własnego stanowiska w danej sprawie; wzmacnia umiejętność rozwiązywania problemów oraz uczy merytorycznej obrony własnej opinii; umożliwia wspólne ustalenie celów, jakie stawiamy przed danym przedmiotem oraz zakresu programu realizującego te cele; uczy efektywnego korzystania z własnej wiedzy; kształtuje nawyki myślenia i pracy sprzyjające zdobywaniu mądrości.

W tutoringingu możemy wyróżnić dwa obszary rozwoju podopiecznego: osobisty i naukowy. Przenikają się one wzajemnie: dzięki rzetelnemu i inspirującemu tutorialowi (spotkanie tutorskie) uczeń może postępować zarówno w wiedzy, jak i rozwoju osobistym, nabierając pewności siebie a także rozwijając szlachetne cechy charakteru.

Ważne jest także to, że tutoring jest metodą z której mogą korzystać wszyscy, którzy tego chcą. Będąc metodą, która niejako dostosowuje się do ucznia, daje szansę rozwoju tak początkującym, średnio zaawansowanym, jak i najbardziej zaawansowanym.

W tutoringingu możemy odnaleźć wiele odwołań do klasycznych założeń edukacyjnych. W Kolegium Tutorów jesteśmy przekonani, że tutoring jest metodą, która przywraca sens edukacji.

Tutoring szkolny

Tutoring może znaleźć świetne zastosowanie w szkole, tak w podstawowej, gimnazjalnej, jak i ponadgimnazjalnej.

Tutor może prowadzić tutoriale (czyli spotkania dla jednego, bądź niewielkiej grupki uczniów) dla chętnych uczniów i takich, którzy tego potrzebują (olimpijczyki, indywidualny tryb nauczania, uczniowie ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi). Jego działania mogą być znakomitym uzupełnieniem dydaktycznej oferty szkoły. Tutor może również pracować w systemie klasowo – wychowawczym, albo przejmując zadania wychowawcy klasy w odniesieniu do maksymalnie dziesięciu uczniów, albo wspierając wychowawcę klasy, pracując z dziesiątką jego wychowanków. Tutor w szkole wprowadza nową jakość pracy indywidualnej z uczniem dlatego jego praca różni się znacząco od pracy innych nauczycieli. Tutor może również spełniać bardzo ważną rolę w systemie edukacji domowej.

Kolegium Tutorów posiada doświadczenie w tutoringingu w szkole. Wspólnie z „ALA” Autorskimi Liceami Artystycznymi i Akademickimi prowadzimy Kierunki Akademickie, które opierają się na metodzie tutorskiej.

Tutorial sprzyja samoorganizacji pracy ucznia i motywuje do stałego rozwoju, daje także możliwość regularnego konsultowania wyników pracy ucznia z tutorem, tj. opiekunem naukowym. Tutoring w szkole gwarantuje integralną pracę z uczniem, troszczącą się o rozwijanie jego umiejętności, postaw i wartości. Współpraca z tutorem pozwala zrobić krok dalej, niż tylko „zapoznanie się z materiałem”: rozwija umiejętność analizy materiału oraz interpretacji faktów. Współpraca z tutorem wzmacnia umiejętność rozwiązywania problemów oraz uczy rzeczowej obrony własnego punktu widzenia. Tutoring umożliwia także wspólne ustalenie celów, jakie stawiamy przed danym przedmiotem oraz zakresu programu realizującego te cele (ustalają: tutor – uczeń – rodzice). Tutoring daje także możliwość stałej konsultacji merytorycznej dla uczniów (elektroniczna i osobista) z tutorem.

Tutoring akademicki

Metoda tutoringów ma swoje źródła na uniwersytecie i znajduje szczególne miejsce w wielu ośrodkach akademickich. Tutoring uniwersytecki, opierający się na relacji mistrz – uczeń, był i jest konkretnym sposobem realizacji wielu wartości na których ufundowana jest akademia: indywidualnego i wspólnotowego poszukiwania prawdy, rzetelnej pracy, dążenia do stałego rozwoju i mistrzostwa osobistego, wolności i odpowiedzialności, uczciwości, życzliwości, sprawiedliwości, samodzielności, lojalności, godności człowieka.

Tutoring jest jedną z metod, która pozwala wypełniać szczególne zobowiązanie uniwersyteckie, jakim jest budowanie właściwej więzi osobowej pomiędzy nauczającym i nauczonym, mistrzem i uczniem. Metoda ta pozwala na podjęcie dwóch ról uczonego: **„nauczyciela, który przekazuje wiedzę i rozwija umiejętności, oraz wychowawcy kształtującego postawy, tj. dyspozycje do działań kierowanych wartościami („Dobre obyczaje w kształceniu akademickim”).**

Tutoring daje szansę na nawiązanie bezpośredniego kontaktu z wiedzą, doświadczeniami, poglądami nauczyciela akademickiego. Umożliwia zrobienie kroku dalej, niż tylko sama weryfikacja przyswojonej wiedzy. Dzięki tutoringowi może dojść do momentu rzeczywistego spotkania, dialogu, wzajemnego inspirowania się i rozwoju. Tutoring, który stawia na pogłębioną, szczerą, twórczą, indywidualną pracę ze studentem, może być dobrym sposobem na **podniesienie jakości uniwersyteckiego kształcenia i skuteczną metodą wypełnienia akademickiej misji.**

Kto to jest tutor?

Tutor - nauczyciel pracujący indywidualnie z uczniem.

Tutor jest nauczycielem, który pracuje indywidualnie z uczniem lub studentem. Praca indywidualna jest podstawową formą pracy tutorskiej. W ramach tutoringów, możliwa jest także praca z dwoma, trzema podopiecznymi równocześnie, zwłaszcza w początkowej fazie współpracy. Warunkiem takiej współpracy jest umiejętność odpowiedzenia przez tutora na indywidualne potrzeby rozwojowe podopiecznych.

Forma pracy tutora zależy w dużym stopniu od tego z kim pracuje oraz miejsca w którym wykonuje swoją pracę. Na przykład, tutor, który wspiera rozwój osobisty ucznia (w tradycji

anglosaskiej tzw. moral tutor) spotyka się ze swoim podopiecznym nie rzadziej niż raz w miesiącu na ok. 45 min. (tutorial) i przynajmniej raz w tygodniu na 10-15 min. Tutor, który zajmuje się rozwojem naukowym ucznia / studenta spotyka się z nim raz na tydzień na ok. 45 minut.

Tutoriale są wcześniej starannie planowane razem z podopiecznym i przygotowywane. Tutoriale odbywają się w zasadzie w szkole lub na uniwersytecie, ale możliwe są spotkania poza szkołą, czy uczelnią. W przypadku szkoły, o pracy tutora powinni być poinformowani rodzice podopiecznego.

Dobrze jest gdy podopieczny ma wpływ na wybór tutora. Praca tutora jest procesem składającym się z czterech wyraźnych etapów: poznania podopiecznego (budowanie dobrych relacji), planowania rozwoju, realizacji planów i oceny rezultatów. Zakłada się, że tutor pracuje z podopiecznym w trzyletnim (szkoła) lub semestralnym (uczelnia) cyklu kształcenia. Celem pracy tutora jest rozwój osobowy i naukowy podopiecznego. Dobro podopiecznego jest dla tutora najwyższą wartością.

Tutor - mentor korzystający z narzędzi coacha.

Tutor spełnia wobec podopiecznego rolę mentora. Jest dobrym nauczycielem, mądrym doradcą i człowiekiem godnym zaufania. Stara się być dla podopiecznego wzorem osobowym. Wierzy w jego możliwości, wspiera go i doradza, inspiruje i skłania do myślenia, dzieli się własnym doświadczeniem i wiedzą, nie stroni od własnej oceny i jasno ją wyraża. Czasami jest adwokatem podopiecznego. Przede wszystkim buduje dobre relacje oparte na zaufaniu i szacunku. Może być dla podopiecznego pośrednikiem pomiędzy szkołą bądź uczelnią i innymi instytucjami i osobami. Pomaga w zorganizowaniu warsztatu pracy podopiecznego i stymuluje refleksję nad własnym rozwojem, sensem wykonywanej pracy i wyborami naukowymi i zawodowymi. Z czasem może stać się ważnym punktem odniesienia dla podopiecznego. Stara się przygotować podopiecznego do samodzielności poprzez wzmacnianie jego odpowiedzialności. Tutor dba o to, aby jego działania były jednoznaczne i czytelne dla podopiecznego, a intencje czyste.

W swojej pracy tutor korzysta z narzędzi coachingowych, takich jak: umiejętne zadawanie pytań, uważne słuchanie, udzielanie informacji zwrotnej, wyznaczanie celów i planowanie drogi do ich osiągnięcia, motywowanie, monitorowanie i rozliczanie z wykonanych zadań. Jednym z ważniejszych zadań tutora jest zmiana przekonań blokujących rozwój podopiecznego. Tutor pomaga poznać podopiecznemu jego mocne i słabe strony. Wzmacnia te pierwsze i pomaga neutralizować drugie. Umiejętność koncentrowania się na mocnych stronach podopiecznego jest podstawową kompetencją torską.

Tutor nie podejmuje się pracy terapeutycznej, choć jego działania mogą mieć takie konsekwencje. „Pracuje” przede wszystkim na przyszłości podopiecznego („co możesz, możemy zrobić...?). Nie skupia się na problemach, ale na ich rozwiązaniu. Tutor powinien być świadomy swych kompetencji i granic swojego działania. Wie, kiedy odwołać się do pomocy innych specjalistów (psychologa, pedagoga, psychiatry, prawnika...) i sam korzysta z ich pomocy, w razie potrzeby.

Formacja tutora.

Tutor powinien dbać o formację podopiecznego i jego wszechstronny rozwój. Praca tutora

wykracza poza wymiar techniczny i specjalistyczny. Nie powinna się ograniczać do spraw bieżących i powszednich. Jej celem jest mądrość, a nie wiedza. Być może najważniejszym i najtrudniejszym zadaniem tutora jest wprowadzenie w świat wartości i kultury. Jest to możliwe poprzez ukazywanie własnej formacji i dbanie o jej rozwój.

Tutor świadczy o wartościach. Tutor mógłby być przewodnikiem na drogach prowadzących ku Prawdzie, Dobru i Pięknu.

Jak zostać tutorem?

Kolegium Tutorów przygotowuje nauczycieli, wykładowców, pedagogów, psychologów oraz inne zainteresowane osoby do rozpoczęcia pracy tutorskiej oraz może udzielać im wsparcia w trakcie jej wykonywania. Naszą wiedzę, narzędzia i doświadczenie oferujemy także instytucjom (szkoły, uczelnie, instytucje edukacyjne), które chciałyby wdrożyć u siebie system tutorski.

Nauczyciele z zasady przygotowani są do pracy z grupą uczniów – klasą bądź grupą. Niektórzy z nich radzą sobie świetnie w pracy indywidualnej i dzięki swojemu doświadczeniu mogą podjąć się roli tutora bez formalnego przygotowania. Jednak praca tutora staje się efektywniejsza dzięki dodatkowym szkoleniom i wsparciu (superwizja) innego doświadczonego tutora.

Kolegium Tutorów proponuje osobom chcącym stać się tutorami następujący model kształcenia: szkolenia tutorskie – osobiste doświadczenie tutoring (konsultacje / tutoriali z doświadczonym tutorem) – równoległa praktyka tutorska w szkole bądź na uczelni.

Szkolenia z zakresu kompetencji tutorskich obejmują około 176 godz. zajęć (głównie warsztatowych), praca z tutorem – konsultantem obejmuje minimum 1 godz. w miesiącu oraz tutorska praktyka szkolna poddawana stałej refleksji (prowadzenie własnych tutoriali) składają się na nasz system przygotowywania tutorów do pracy. Doświadczenie pokazuje, że podstawowe przygotowanie tutora trwa rok (optymalnie jeżeli odbywa się w trakcie roku szkolnego lub akademickiego). Po roku, pewnie czujący się w nowej roli tutorzy mogą pracować z innymi tutorami i służyć im jako konsultanci. Po dwóch latach tutor może spróbować swych sił jako tutor – trener przygotowując innych tutorów do pracy.

Ze względu na specyficzny rodzaj pracy (jeden na jeden), tutorzy pracują przede wszystkim na swoim doświadczeniu i starają się wypracowywać własny profil tutorski.

Żeby zostać tutorem certyfikowanym przez Kolegium Tutorów należy przejść specjalistyczne szkolenie (trwa ono około 176 godzin) i równolegle prowadzić praktykę tutorską z uczniami, bądź studentami. Kolegium może pomóc w zorganizowaniu takiej praktyki. Uczestnikom swoich projektów zapewniamy także możliwość konsultacji (tutoriali) z doświadczonymi tutorami, których zadaniem jest wspieranie początkujących tutorów. Kolegium Tutorów prowadzi we współpracy z „ALA” Autorskimi Liceami Artystycznymi i Akademickimi licealne kierunki akademickie oparte na tutoring, co daje także możliwość zobaczenia i doświadczenia tutoring „na żywo”.

Osoby, które są zainteresowane zdobyciem kompetencji tutorskich, mogą to uczynić na trzy sposoby:

- uczestnicząc w **otwartych szkoleniach tutorskich**, które organizuje Kolegium Tutorów;
- zaprosić zespół Kolegium do przeprowadzenia **szkolenia tutorskiego w organizacji zainteresowanej tutoringiem** (wymiar i charakter takiego szkolenia ustalany jest indywidualnie);
- zaprosić Kolegium do **długofalowej współpracy przy wdrożeniu tutoringu do zainteresowanej tą metodą placówki edukacyjnej**. W ramach takiego programu organizowane są szkolenia i konsultacje indywidualne, które przygotowują tutorów do pracy.

Na podstawie:

www.tutoring.pl

„Tutoring w szkole – między teorią a praktyką zmiany edukacyjnej”. Praca zbiorowa pod redakcją P. Czekierdy, M. Budzyńskiego, J. Traczyńskiego, Z. Zalewskiego i A. Zembrzuskiej. Towarzystwo Edukacji Otwartej, Wrocław 2009